

Szerelmi varázslat Szent András éjszakáján „*Párnámat rázom, Szent Andrást várom...*” – Népszokások és hiedelmek az „igazi férfi” körül

Népszokásaink közül a legérdekesebbek és ma is igen sok helyütt érvényben levők a szerelmi varázslat erejéhez fűződő hiedelmek, babonák. Szent András éjszakája az egész országban mindenütt a szerelmi varázslat ideje. Főként leányok, sőt — csaknem kizárólag pártában lévő hajadonok mesterkednek Szent András éjjelén azon, hogy András, a szerelmesek pártfogója elhozza nekik az »igazi férfit«. Faluhelyen nincsen olyan lányos ház, ahol Szent András estéjén ne sütnének sós kalácsot, vagy ne készítenék elő izgalomteljes várakozással a tükröt és vizes poharat, amelyek ilyenkor a varázslat csudatévő eszközeinek számítanak...

Az ország legtöbb vidékén Szent András napján böjtölnek a leányok késő estig, akkor maguk sütötte, erősen sózott kenyérből egy harapást esznek s a többi egy pohár vízzel együtt székre, asztalkára, ágyuk mellé helyezik. Az a legény, aki álmukban megjelenik és eszik a kenyérből, vagy inni ad nekik a vízből, az lesz a párjuk... Ennek a sós kenyérevésnek és pohár víznek többféle változata van a szerelmi varázslatban. Baján például az a leány, aki meg akarja tudni, hogy ki lesz a férje, egész nap böjtöl, este megsóz egy darab kenyeret, majd lefekvés előtt imádkozik három *Miatyánkot* és három *Üdvözlégyet*, utána harap a kenyérből, s a megmaradt darabot kis tükörrel együtt a párnája alá helyezi. Ha éjfélkor beletekint a tükörbe, meglátja benne jövődőbelijét.

Az algyői leányok megfordítják párnájukat

A leányok Algyőn is böjtölnek, este megmosakodnak, de — nem törölköznek meg. Lefekvés előtt háromszor megfordítják párnájukat s közben ezt a »varázsigét« mormolják: *Párnámat rázom, Szent Andrást várom, mutassa meg a jövődőbeli párom!*
S az a férfi, aki álmukban megjelenik, vezeti majd oltár elé őket...

Nagyon érdekes népszokás az is, hogy András éjszakáján bizonyos diszkrét férfi alsóneműt tesz az eladó lány párnája alá s álmában egész bizonyosan meglátja őt. Ez a népszokásdivat ma is Baján és Erdélyben is sok helyütt, ahol valóságos »rablóhadjáratot« vezetnek a leányok egyes legényes házhoz, a szükséges ruhadarab megszerzése céljából...

Szabolcsban András estéjen a leányok a kút környékét bevetik kendermaggal és egy férfi ruhadarabbal megboronálják. Amelyik legény éjszaka, álmukban megjelenik, az lesz a vőlegényük. Sok helyütt alkalmazzák a jegygyűrűt is a varázslathoz. Özvegyasszonytól, lehetőleg a falu legöregebbjétől kölcsönkérik jegygyűrűjét és a Szent András éjszakáján másutt is használt vizespohárba ejtik. Éjfélkor aztán belenéznek a vizespohárba, és a jegygyűrű keretében meglátják annak a legénynek arcát, akire szívük vágyik...

Rendkívül érdekes, hogy a szerelmi varázslattal kapcsolatos Szent András-napi népszokásaink főbb vonalukban megtalálhatók a svédeknél is. Lagerlöf Zelma. az északiak nagy mesemondója írja le egyik munkájában, hogy a leány, aki jövődőbelijére kíváncsi, sós kalácsot süt este s lefekvés előtt elfogyasztja. Egy pohár vizet is készít az ágya mellé, és aki álmában a vízből innia ad, az lesz a mátkája. Másutt a pohár vízbe tett jegygyűrű esete is előfordul, mint a szerelmi varázslat csodatükre, amelyben éjfélkor megjelenik a jövődőbeli vőlegény arca. Lagerlöf Zelmánál azonban ezek a szerelmi varázslatok szilveszter éjszakájára esnek és nem Szent Andrással vannak összefüggésben. Ez az eltérés azonban talán annak tudható be, hogy Svédország nem katolikus ország s a szentek tisztelete nem olyan elterjedt. Viszont a szerelmi varázslat formájának a mienkkel közös pogány ősforrására utal...

András, az igaz Ember

Szent András élete, legendaköre semmiféle jogcímet nem ad arra, hogy a szerelmi varázslattal összefüggő népszokásainkat az ő személyével hozzuk kapcsolatba. Bálint Sándor egyetemi magántanár, a kiváló népszokáskutató szerint a kereszténység előtti képzetek tapadnak Szent András-napi néphiedelmeinkhez. November utolsó napján mifelénk már mindenütt beköszöntött a tél, közeledik a téli napfordulat ideje, amelyet az ősidőkben minden primitív nép megünnepeelt a maga módján. Az éjszakák a leghosszabbak, tehát ez az időszak a legalkalmasabb a varázslatra, az álmok magyarázgatására. Minthogy azonban az Egyház annakidején, újonnan megkeresztelt híveinek a pogány bálványok ellenében a szentek segítségül hívását ajánlotta: a néphit a maga babonás kívánságait és megnyilatkozásait sokszor hozza vonatkozásba a babonás dátum napjának védőszentjével, s annak csodatévő erejével. Nemcsak közbenjárását kéri, de ugyanakkor mágikus hatalmat is tulajdonít neki. Így juthatott Szent András ahhoz, hogy a magyar népszokások legérdekesebbje: a szerelmi varázslat az ő nevéhez kapcsolódott.

Más utalásokat is találhatunk ennek az érdekes kapcsolatnak magyarázására. Maga a név: András görög szógyökerében »férfi« jelent, tehát a néphit költői szimbolizáló készsége Szent András éjszakáját a Férfi, az igazi, egyetlen élettárs megjelenésének misztikus ünnepévé avatta. Ezen kívül Szent András miséjének Benedictusa is így kezdődik: » *Concede nobis*

hominem iustum

—A

dd nekünk Uram az Igaz Embert«

... Az Igaz Ember, vagy igaz férfi a népszokások kedves, poétikus megjelenítésében a szerelmi szomjúság eloltására szolgáló tiszta vizet nyújtja át a házasságra váró hajadonnak. A sós kalács, vagy vastagon besózott kenyérszelet elfogyasztása valóságos, fizikai szomjúságot idéz elő, s a szomjas leány — egy pohár vízről álmodik. És Szent András: folklóreakban a szerelmesek pártfogója csak az Igazit, a jövődőbeli komoly élettársat bízta meg a szomjúság eloltásának lovagi szolgálataival. Aki nem hiszi, — próbálja meg ...

Forrás: Délmagyarország 1941. 17. évfolyam 274. szám 5.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarország_1941_11/?query=n%C3%A9pszok%C3%A1s&pg=212&layout=s